

Contents :

Spring Numismatic Auctions	Al.M.Kużmin	p.3
Founders Of Polish Numismatic Society In Gdańsk	Al.Szymańska	p.7
Exhibition Of Medals Of Piotr Solecki	M.Frańkowiak	p.15
Medals Of Castle Museum In Malbork	R.Włodarczak	p.15
Publishing News	ALEMKA	p.16
5 th Congress Of Polish Numismatic Society	ALEMKA	p.18
Hoard Of Coins – Exhibition In Castle In Olsztyn	ALEMKA	p.20
Appendix To Register Of Gdańsk Medals	M.Frańkowiak	p.21
News From Gdansk Section Of PTN	ALEMKA	p.24

Summary in English :

In this article Al.M.Kużmin gives the interesting and professional review of several numismatic auctions which took place in Spring in Poland. There are four the most renowned organisers of the numismatic auctions in Poland : Warsaw Numismatic Centre, Gdańsk Numismatic Cabinet, Poznań Auction House and Polish Numismatic Society. **The Poznań Auction House has been the best one this Spring.**

In the next article Aleksandra Szymańska presents the short biographies of founders of Polish Numismatic Society in Gdańsk.

From the following articles we can know about exhibition of medals by Piotr Solecki which took place in March and April in Gdańsk. That exhibition was organised by Miłosz Frańkowiak.

In the next article Roma Włodarczak writes about medals of Castle Museum in Malbork.

There is the brief, professional review concerning the publishing news on the numismatic book-market wrote by ALEMKA. ALEMKA also writes about 5th Congress of Polish Numismatic Society which was organised in May in Augustów and about exhibition of coins held in Olsztyn Castle.

There is also the continuation of register of Gdańsk medals and as always some latest news from Gdańsk Section of PTN in this issue of GZN.

Translated by KARO

Polskie Towarzystwo Numizmatyczne
Oddział w Gdańsku

Gdańskie Zeszyty Numizmatyczne NR 47

W numerze m.in. :

- Wiosenne Aukcje Numizmatyczne
- Sylwetki założycieli Gdańskiego Oddziału PTN

GDAŃSKIE ZESZYTY NUMIZMATYCZNE

Pismo ukazuje się od 1988 roku

Redaguje :

Aleksander M. Kuźmin

Zdjęcia :

Alfons Klejna, Paweł Bohdanowicz

Wydawca :

Polskie Towarzystwo Numizmatyczne
Oddział w Gdańsku

Adres wydawcy :

80-958 Gdańsk ul. Mariacka 25/26
tel. (0 58) 301 50 32

Adres redakcji :

81 - 601 Gdynia ul. Apollina 38
tel (0 58) 621 43 67

Gdańskie Zeszyty Numizmatyczne są rozprawdane wewnątrz
Towarzystwa przez Oddział w Gdańsku. Redakcja nie odpowiada
za treść zamieszczanych reklam i ogłoszeń. Za treść artykułów
odpowiedzialni są autorzy.

Polskie Towarzystwo Numizmatyczne
Oddział w Gdańsku

Gdańskie Zeszyty Numizmatyczne

NR 47

GDYNIA czerwiec 2001 r.

W NUMERZE :

1. OD REDAKCJI	Al. M. Kuźmin	s. 3
2. WIOSENNE AUKCJE NUMIZMATYCZNE	Al. M. Kuźmin	s. 3
3. SYLWETKI ZAŁOŻYCIELI ODDZIAŁU POLSKIEGO TOWARZYSTWA NUMIZMATYCZNEGO W GDAŃSKU	Al. Szymańska	s. 7
4. WYSTAWA MEDALI P. SOLECKIGO	M. Frąckowiak	s. 15
5. MEDALE MUZEUM ZAMKOWEGO	R. Włodarczak	s. 15
6. NOWOŚCI WYDAWNICZE	ALEMKA	s. 16
7. V ZJAZD PTN	ALEMKA	s. 18
8. SKARB MONET WYSTAWA NA ZAMKU W OLSZTYNIE	ALEMKA	s. 20
9. REJESTR MEDALI GDAŃSKICH UZUPEŁNIENIA (10)	M. Frąckowiak	s. 21
10. Z ODDZIAŁU GDAŃSKIGO PTN	ALEMKA	s. 24

POLSKIE TOWARZYSTWO NUMIZMATYCZNE
ODDZIAŁ w GDAŃSKU
organizuje międzynarodową sesję numizmatyczną z okazji
65-tej rocznicy Urodzin
PROF. DR HAB. STANISŁAWA SUCHODOLSKIEGO
Sesja odbędzie się 8 czerwca 2001 o godzinie 10:00

(medal na okładce to medal THE AMERICAN NUMISMATIC SOCIETY
wyręczony prof. Stanisławowi Suchodolskiemu w 1995 roku)

REDAKCJA

Gdańskich Zeszytów Numizmatycznych

ZAPRASZA NA SWOJĄ STRONĘ INTERNETOWĄ

www.republika.pl./alemka

Aleksander M. Kuźmin

OD REDAKCJI

W związku z zamiarem wydania specjalnego numeru GZN poświęconego 100 rocznicy nadania praw miejskich Sopotowi i zawierającego wyłącznie numizmaty dotyczące Sopotu, Redakcja Gdańskich Zeszytów Numizmatycznych zwraca się z uprzejmą prośbą do tych Czytelników, którzy zechcieliby pomóc w jego redakcji. Prosimy o nadsyłanie propozycji artykułów, notatek, dotyczących numizmatyki bądź medalierstwa związanego z Sopotem. Wielką pomocą będą wszelkiego rodzaju fotografie numizmatów i medali dotyczących.

Aleksander M. Kuźmin

WIOSENNE AUKCJE NUMIZMATYCZNE

Jak co roku, od kilku już lat, wiosna rozpoczyna się aukcjami czterech największych w kraju organizatorów aukcji.

O miano najlepszej aukcji rywalizują ze sobą Warszawskie Centrum Numizmatyczne, Gdański Gabinet Numizmatyczny - najstarszy organizator aukcji, Poznański Dom Aukcyjny (wraz z Podlaskim Gabinetem Numizmatycznym) - najmłodszy organizator aukcji oraz z różnym skutkiem Polskie Towarzystwo Numizmatyczne.

Czym powinny charakteryzować się aukcje by zasłużyć na miano dobrej aukcji? - Otóż przede wszystkim atrakcyjnymi walorami numizmatycznymi, rzetelną oceną i wyceną tych walorów, sumiennym i fachowym opisem wystawionych do licytacji numizmatów, dobrze wydany katalogiem z wyraźnymi i dobrymi fotografiami walorów, sprawnie i profesjonalnie przeprowadzoną licytacją, wyborem trafnego terminu organizacji aukcji no i wreszcie miejscem odbywania aukcji.

Wiosenną rywalizację w sposób zdecydowany wygrał Poznański Dom Aukcyjny, o którego aukcji można tylko mówić i pisać w samych superlatywach. Brawo!!!

PDA wystawił na licytację najbardziej atrakcyjny towar, można mieć absolutne zaufanie do opisanego w katalogu stanu zachowania monety w przeciwieństwie do innych aukcji. Wśród kolekcjonerów narodził się żart gdzie termin „warszawska trójka”, oznaczająca niby III stan zachowania, oznacza monetę praktycznie nie nadającą się do żadnej kolekcji. Także opis walorów w katalogu PDA nie budzi zastrzeżeń a fotografie ich są wręcz znakomite. Miłym zaskoczeniem dla stałych klientów PDA był fakt darmowych doręczeń katalogów aukcyjnych. A teraz przejdźmy do krótkiego zrelacjonowania przebiegu wiosennych aukcji.

4 Aukcja Poznańskiego Domu Aukcyjnego.

7 kwiecień 2001 rok

Zgodnie z regulaminem aukcji PDA ceny podane w katalogu były cenami szacunkowymi a licytacja rozpoczynała się od 80% jej wartości.

Licytację rozpoczęto od monet antycznych, których wystawiono do sprzedaży przeszło 70 a swoich amatorów znalazło 57. Najwyższą cenę uzyskała drachma w złocie (nr 11) Agatoklesa (317 - 289 pne) - 4550,-zł ; niewiele mniej bo 3600,-zł solid (nr 69) Teodozjusza I Wielkiego (379 - 395). Najdłuższy bój stoczono o kartagińskiego półszekla (nr 7) w złocie z ok. 180 roku pne - poszedł on za 2340 przy cenie wywoławczej 800,-zł.

Z monet średniowiecznych największe zainteresowanie wzbudził denar (nr 91) Władysława Łokietka. Moneta ta dotychczas znana była tylko w jednym egzemplarzu zdeponowanym w Muzeum Archeologicznym w Krakowie i opisana przez Borysa Paszkiewicza ale w zdecydowanie gorszym stanie zachowania niż prezentowany na aukcji egzemplarz. Długo trwał bój o tą monetę . Przy cenie szacunkowej określonej na 10.000,-zł a więc wywoławczej 8.000,-zł zmieniła właściciela za 21.000,-zł. Kolejne monety, o których warto wspomnieć to kwartnik ruski Kazimierza Wielkiego, który poszedł za 2700,-zł przy cenie szacunkowej 2500,-zł; bardzo rzadkie denary: poznański Jadwigi - cena szacunkowa 1500 sprzedany za 2050,-zł; także poznański Władysława Jagiełły - cena szacunkowa 1500 sprzedany za 1900,-zł. Gulden Władysława Warneńczyka bez daty (Kop. 10070) w pięknym stanie zachowania przy cenie szacunkowej 3000 zmienił właściciela za 5600,-zł; kontrowersyjny co do datacji

denar bez daty , tu umownie przypisany Kazimierzowi Jagiellończykowi poszedł za cenę wywoławczą to jest za 1200,-zł. Długie boje toczono o grosza bez daty Macieja Korwina oszacowanego na 500,-zł, a który zmienił właściciela za 1520,-zł. Podobny bój stoczono także o grosza ale z mennicy królewskiej bitego w czasie panowania Albrechta von Hohenzollerna z 1515 roku, wyceniony był on na 500,-zł a sprzedany za 1120,-zł. Nie znalazł swojego amatora bardzo rzadki szóstak (Kop. 440 R7) z 1529 roku bity w Krakowie, moneta pochodząca z kolekcji Karolkiewicza w stanie zachowania III wyceniona była na 12.500,-zł; nie sprzedano również dukata gdańskiego z 1550 roku wycenionego na 12.500,-zł egzemplarz niezwykle rzadki ale naprawiany. Ale za to dukat Zygmunta III z 1613 roku bity w Krakowie wyceniony na 15.000,-zł został sprzedany za 17.000,-zł. Rekordową cenę uzysкала moneta o nietypowym nominale 5 i 1/2 dukata bita stemplem studukatówki niezwykle efektowna i o ogromnej rzadkości moneta pochodząca z kolekcji Stanisława Hoppego przy cenie szacunkowej 25.000,-zł wylicytowana została za 46.000,-zł. Piękny i rzadki talar gdański Jana III Sobieskiego z 1685 roku wyceniony na 22.500,-zł uzyskał cenę sprzedaży 23.000,-zł. Niedatowany półtalar wybity z okazji śmierci Augusta II w 1733 roku pochodzący z kolekcji Karolkiewicza, bardzo rzadka moneta z wizerunkiem ómy w przepięknym stanie zachowania poszedł za cenę wywoławczą 10.00,-zł.

Z wystawionych na licytację dwóch 25 guldenówek Wolnego Miasta Gdańska z 1923 roku i 1930 tylko ta ostatnia znalazła nabywcę za 16500,-zł. Inne monety WMG licytowane to m.in. 10 guldenów 1935r. sprzedany za 6400,-zł oraz lustrzanki, które sprzedane zostały w komplecie za wcale nie małe pieniądze bo od 600 do 700 zł.

Dużą popularnością cieszyły się monety Spółdzielni wojskowych z wystawionych na licytację 15 sztuk 14 zostało sprzedanych w tym 10 groszy Spółdzielni Szkoły Zbrojmistrzów nie notowane nawet przez Bartoszewickiego najlepiej zorientowanego w tej dziedzinie numizmatyki, moneta ta sprzedana została za 1380,-zł przy cenie szacunkowej 350,-zł.

Nie znalazł nabywcy niezwykle rzadki dukat z 1635 Bogusława XIV w wyśmienitym stanie zachowania wyceniony szacunkowo na 10.000,-zł

Wśród medali najwyższą cenę uzyskal medal wagi 8 dukatów wybity w 1670 roku z okazji ślubu Michała Korybuta Wiśniowieckiego, sprzedany za 17.600,-zł.

Ogólnie z wystawionych na licytację 817 obiektów 704 zostało sprzedanych co oznacza że 86% numizmatów znalazło swoich nabywców.

23 Aukcja Gdańskiego Gabinetu Numizmatycznego 21 kwiecień 2001 roku

Tym razem GGN wystawił bardzo atrakcyjny towar dorównujący niemalże ofercie poznańskiej. Na tej aukcji licytacja rozpoczynała się od ceny wymienionej w katalogu jako ceny wywoławczej. Licytacja rozpoczęła się od monet średniowiecznych Polski. Prawie 9-krotne przebicie uzyskał trzeciak Zygmunta Starego z 1546 roku przy cenie wywoławczej 500,- zł uzyskał cenę sprzedaży 4350,-zł, chwilę później padł rekord aukcji. Przystąpiono do licytacji dukata Zygmunta Starego z 1529 roku, wystarczy powiedzieć że moneta ta po raz pierwszy wystawiona została na aukcję w Polsce i należy do monet o najwyższym stopniu rzadkości. Licytację rozpoczęto od 8500 a zakończono na 84.000,-zł. Mały niepozorny obol Zygmunta Augusta z 1546 roku (Kop. 3198 R8) poszedł za 3900 przy cenie wywoławczej 600,-zł. Z monet Zygmunta III najwyższą cenę uzyskał półtalar z 1628 roku (Kop. 1290 R4), który sprzedany został za 4900,-zł; talar z 1627 poszedł za 3200,-zł, a dukat z 1629r. za 4500,-zł. Z 4 sztuk talarów Władysława IV tylko talar z 1634 znalazł nabywcę i to tylko za cenę wywoławczą 1800,-zł.

Drugą co do wysokości ceny na tej aukcji uzyskała moneta o nominale 200.000,-zł bita stemplem lustrzanym (Such. XXIII) z wizerunkiem Jana Pawła II, uzyskała ona cenę sprzedaży 44.800,-zł przy cenie wywoławczej 40.000,-zł.

Wystawiono do sprzedaży dwie monety bite stemplem skasowanym i nie byłoby w tym nic dziwnego gdyby nie opis tych monet jako emisje technologiczne. Dotychczas sądziłem że emisje technologiczne bije się stemplem nickasowanym a kasowanie stempla oznacza koniec jego używania, według mojej opinii są to emisje spekulacyjne bite nielegalnie. Dziwi mnie także niezwykle wysoka cena 910,-zł jaką

uzyskała „moneta” pamiątkowa bez podania emitenta wyprodukowana z okazji 1000-lecia Gdańska a wystawiona na licytację za 30,-zł i jest to rekord krotności przebiccia, przeszło 30 razy!!!

Wśród medali dużym powodzeniem cieszyła się t. zw. seria królewska, z wystawionych 22 medali tej serii sprzedano wszystkie a najwyższą cenę uzyskał medal z wizerunkiem Bolesława Krzywoustego, który poszedł za 310,-zł przy cenie wywoławczej 120,-zł.

Wśród banknotów wystawiono nienotowany dotychczas w literaturze banknot zastępczy Wolnego Miasta Gdańska z 29 X 1923 roku przy cenie wywoławczej 300,-zł poszedł za 1020,-zł.

Ogólnie na 1123 obiekty wystawione na licytację sprzedano 763 co stanowi co stanowi około 68%.

O 15 Aukcji Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego postaramy się napisać w następnym numerze GZN

Aleksander M. Kuźmin

SYLWETKI ZAŁOŻYCIELI ODDZIAŁU POLSKIEGO TOWARZYSTWA ARCHEOLOGICZNEGO I NUMIZMATYCZNEGO W GDAŃSKU

Wkroczenie w trzecie tysiąclecie jest dobrą okazją do przypomnienia i poświęcenia chociaż kilku słów uwagi osobom, które w sposób istotny przyczyniły się do powstania Oddziału Gdańskiego i Sekcji Numizmatycznej.

Pragnę przypomnieć, że zebranie inauguracyjne odbyło się 9 listopada 1953 r. w Gdańskiej Bibliotece P.A.N. Wówczas to pierwszym prezesem Polskiego Towarzystwa Archeologicznego został osiadły po wojnie w Trójmieście, zasłużony badacz przeszłości Pomorza ks. Władysław Łęga. Jego życiorys jest niezwykle bogaty. Urodził się 4 czerwca 1889 r. w Miranach w powiecie sztumskim. Rodzice czuwali nad jego edukacją, zwłaszcza ojciec, który był nauczycielem. W gimnazjum ugruntowały się jego zainteresowania archeologią i etnografią; zaczął też służbę dla polskiej sprawy, działając bardzo aktywnie między innymi w tajnym Związku Filomatów. Tę zresztą działalność kontynuował też na studiach filozoficzno - teologicznych, które podjął w 1910 r. Pod opieką znanych i cenionych w nauce profesorów rozwijał także zainteresowania nad przeszłością Ziemi Pomorza.

W 1914 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Działalność naukową rozpoczął w Grucznie pow. Świecie, gromadząc głównie materiały etnograficzne.

Jednocześnie zaczął pisać swoje wspomnienia z I Wojny Światowej, w czasie której przymusowo wcielony został do armii niemieckiej jako sanitariusz i wysłany na front zachodni. Następnie przez rok przebywał na terenie Francji w niewoli amerykańskiej, a po wyzwoleniu z obozu jemieckiego wstąpił do Armii Polskiej gen. Józefa Hallera, z którą wrócił do Polski obejmując na krótko kapelanię w Częstochowie. Również jako kapelan 49 Pułku Piechoty Strzelców Kresowych przebywał na froncie polsko - ukraińskim, gdzie był nie tylko duszpasterzem, ale także aktywnie udzielał się w pracy społecznej. Był też kapelanem wojskowym w Centrum Wyszkożenia Kawalerii w 18 Pułku Ułanów w Grudziądzu, gdzie osiągnął stopień podpułkownika, następnie kapelanem w szpitalu w Krakowie i w Mirze pod Nowogródkiem. W 1921 r. przydzielony został do 73 Pułku Piechoty w Kępnie i w tym samym roku został kierownikiem północnego Regionu Duszpasterstwa i proboszczem parafii wojskowej w Grudziądzu. Pełniąc te liczne obowiązki duszpasterza wojskowego, wiele podróżując mógł swobodnie prowadzić badania naukowe. W 1920 r. rozpoczął studia prehistoryczne, historyczne i etnograficzne na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Poznańskiego pod kierunkiem m. in. prof. J. Kostrzewskiego. Szybko uzyskał doktorat na podstawie swej monumentalnej pracy "Kultura Pomorza we wczesnym średniowieczu na podstawie wykopalisk", liczącej 672 stron druku i 78 tablic z dokumentacją. W pracy tej zebrane materiały z terenu Pomorza Szczecińskiego, Ziemi Chełmińskiej i Ziemi Malborskiej zyskały duże uznanie w nauce. Ks. W. Łęga prace naukowe prowadził równoległe z badaniami terenowymi. Zgromadził również ogromną ilość materiałów związanych ze zwyczajami ludowymi. Prowadząc badania powierzchniowe odkrył szereg grodzisk pomorskich z VII - XIII w., osad mezolitycznych i neolitycznych - opracowując je naukowo. Jego wszechstronna wiedza i aktywność naukowo - społeczna była powodem, że powoływano Go do różnych organizacji i instytucji naukowo - badawczych. Był m.in. prezesem P.T.T.K. w Grudziądzu, od 1931 r. współpracownikiem Komisji Antropologii i Prehistorii Polskiej Akademii Umiejętności, członkiem zwyczajnym Komisji Archeologicznej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Druga wojna światowa przerwała działalność księdza, który wraz ze swoją jednostką wojskową jako kapelan znalazł się na wschodzie i brał udział w walkach obronnych docierając aż do Lwowa. W 1945 roku po zakończeniu wojny wrócił na Pomorze do odzyskanego już Gdańska. Powierzono mu funkcję administratora parafii Najświętszej Marii Panny "Gwiazdy Morza" w Sopocie i tutaj pozostał jako proboszcz do końca swego życia. Pełnił ponadto liczne obowiązki w diecezji gdańskiej a jego wielkie zaangażowanie na płaszczyźnie kościelnej i naukowej zauważone zostało przez papieża Piusa XII, który w 1950 r. mianował go nawet swoim tajnym szambelanem. Wykonując cały szereg obowiązków kapłańskich w między czasie nawiązywał też bliższe kontakty z ośrodkami naukowymi Gdańska oraz Instytutem Zachodnim w Poznaniu. Dalej prowadził badania archeologiczne na Żuławach, Powiślu i Kaszubach oraz

etnograficznie na Ziemi Chełmińskiej i Kociewskiej. Wynikiem tych badań było napisanie kilkunastu artykułów oraz dwie monografie etnograficzne "Ziemia Chełmińska" i „Okolice Świecia”.

Dużo wcześniej w 1949 r. ukazała się też książka naukowa "Obraz gospodarczy Pomorza Gdańskiego w XII i XIII w." - bardzo przydatna do dzisiaj i druga praca "Społeczeństwo i państwo gdańsko - pomorskie w XII i XIII w.". To właśnie ks. Łęga udowodnił słowiański rodowód Pomorza Gdańskiego w okresie wczesnego średniowiecza od VI w. Wykazał też polski charakter organizacji administracyjnej tych ziem od X - XIII w. i jego poglądy uznane zostały przez badaczy niemieckich. Łącznie pozostawił po sobie 87 publikacji, w tym 10 książek oraz 44 recenzji, które posiadają do dzisiaj aktualną wartość dokumentalną i pozwalają się odwoływać się do materiałów często zaginionych w czasie II wojny światowej.

Oprócz pracy naukowej do końca swego życia piastował odpowiedzialne stanowiska w towarzystwach naukowych, m.in. w Towarzystwie Naukowym w Toruniu, w Instytucie Zachodnim w Poznaniu, był przewodniczącym Komisji Archeologicznej w G.T.N. i właśnie pierwszym prezesem P.T.A. założonego wspólnie z dr Leonem Łuką w 1953 r. Po niecałym roku działalności Oddział liczył już 62 członków, w tym wielu studentów i młodych naukowców, a także osób społecznie zaangażowanych w ochronę zabytków i popularyzację idei archeologii. Z roku na rok zwiększała się liczba członków. Ks. Łęga zmarł 2 sierpnia 1960 r.

Kolejnym prezesem Oddziału Gdańskiego P.T.A. od 1960 r. był dr Leon Jan Łuka piastujący tę funkcję do 1962 r. Dr Leon Łuka urodził się 1. 04. 1918 r. w Międzyrzeczu Lubuskim. W 1937 r. ukończył gimnazjum im. B. Chrobrego w Gnieźnie. Początkowo studiował ekonomię na Uniwersytecie Pomorskim, a po II wojnie światowej od 1946 r. - archeologię pradziejową na tym samym uniwersytecie pod kierunkiem prof. Kostrzewskiego. W 1949 r. otrzymał tytuł magistra, a w 1961 r. na podstawie obszernej pracy na temat importów italskich i wschodnioalpejskich oraz ich naśladownictwa na obszarze kultury łużyckiej okresu halsztackiego w Polsce, uzyskał doktorat. W 1979 r. habilitował się na Uniwersytecie im. M. Kopernika w Toruniu na podstawie całości dorobku naukowego poświęconego kulturze wschodnio-pomorskiej, uzyskując w 1980 r. tytuł docenta. Miał ogromny dorobek naukowy a w sferze jego szerokich zainteresowań uwypukliły się przede wszystkim 4 grupy zagadnień:

1. problematyka kultury łużyckiej na terenie Wielkopolski i Pomorza Wschodniego,
  2. związane z tym studia nad kontaktami z kręgiem wschodnio-alpejskim i italskim w okresie halsztackim.
  3. studia i badania kultury wschodnio-pomorskiej na Pomorzu Wschodnim,
  4. prace nad bibliografią polskiej archeologii pra i wczesnodziejowej.
- W latach od 1947 - 1983 ogłosił drukiem około 150 prac.

Działalność zawodową rozpoczął w 1945 r. jako nauczyciel w szkole podstawowej w Gnieźnie i w tym samym roku w Muzeum Archeologicznym w Poznaniu jako wolontariusz, a następnie jako asystent i adiunkt prowadząc liczne badania w Wielkopolsce. W 1953 r. z Poznania przeniósł się do Gdańska obejmując stanowisko kustosa w obecnym Muzeum Narodowym, gdzie zorganizował Dział Archeologii. Jego zadaniem było zgromadzenie i zabezpieczenie zbiorów archeologicznych przedwojennego Muzeum Archeologii w Gdańsku, rozsianych i zaginionych w czasie II wojny światowej po całej okolicy Gdańska oraz obfitych zbiorów pochodzących z badań wykopaliskowych prowadzonych od 1948 r. w obrębie Starego Miasta w Gdańsku. Rozpoczął też prace badawcze na terenie byłego województwa gdańskiego. Od 1954 r. energicznie kierował odbudową zabytkowych kamieniczek w Gdańsku przy ul. Mariackiej. Powstało tu 1 stycznia 1963 r. Muzeum Archeologiczne w Gdańsku, którego został dyrektorem i funkcję tę sprawował aż do końca życia. Zmarł 9. VII. 1983 r.

Dokonał bardzo wiele pełniąc też obowiązki konserwatora zabytków archeologicznych na terenie województwa gdańskiego. Prowadził liczne badania, dzięki którym Muzeum pozyskiwało pokaźne zbiory eksponowane na stałej wystawie p.t. "Pradzieje Pomorza Wschodniego" otwartej w 1961 r. w związku z Walnym Zjazdem Delegatów P.T.A. w Gdańsku, którego był współorganizatorem. W 1973 r. współuczestniczył w zorganizowaniu wspólnej już z P.T.A. i N. pierwszej Sesji Pomorzoznawczej, kontynuowanej później co roku w innych miastach nadmorskich.

Prowadził działalność dydaktyczną z zakresu archeologii pradziejowej ziem polskich w Wyższej Szkole Pedagogicznej, później Uniwersytecie Gdańskim, jak również na Uniwersytecie Warszawskim. W 1965 r. powołał do życia organ Muzeum Archeologicznego - czasopismo "Pomorania Antiqua", która wychodzi drukiem do dzisiaj. Był jego redaktorem. Za jego życia ukazało się 11 tomów. Redagował "Zeszyty Populano - Naukowe" i był członkiem wielu innych komitetów redakcyjnych m. in. „Z odchłani wieków” - wydawnictwo P.T.A. i N. Prowadził też bogatą działalność społeczną: członek Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Prehistorycznego, przewodniczący Komisji Archeologicznej przy G.T.N., członek Komisji Archeologicznej P.A.N., członek Rady Naukowej IHKM PAN w Warszawie, w Radzie Naukowej P.M.A., a w 1979 r. z uwagi na duże kompetencje minister Kultury i Sztuki powołał I.J. Lukę na członka Rady Naukowej do spraw archeologii w tymże Ministerstwie. Za swoje wybitne zasługi przyznano mu wiele bardzo cennych nagród i wyróżnień. W 1972 r. w plebiscycie powszechnym wybrany został Gdańszczaninem roku. Podkreślić jednak muszę bardzo mocno, że Oddział Gdański P.T.A. i N. był jego wielkim oczkiem w głowie. Uczestniczył we wszystkich przez nas organizowanych przedsięwzięciach, jak np. organizowanych sesjach, odczytach, wyjazdach, wystawach i za tę niezwykle postawę w 1978 r. został odznaczony medalem "Zasłużony dla P.T.A. i N.", a w

1983 r. na XXX Jubileuszowym Walnym Zjeździe Delegatów w Gdańsku otrzymał najwyższą godność - tytuł Honorowego Członka.

Z roku na rok zwiększała się liczba członków naszego Oddziału, do których sukcesywnie dołączać zaczęli się również naukowcy - numizmatycy oraz zbieracze monet, odznaczeń i innych walorów numizmatycznych. W efekcie tego 3. X. 1963 r. przy Oddziale P.T.A. w Gdańsku utworzone zostało Koło a następnie za zgodą Zarządu Głównego Sekcja Numizmatyczna w 1965 r., której pierwsze zebrania odbywały się w siedzibie SARP-u i sali odczytowej Gdańskiego Przedsiębiorstwa Robót Drogowych przy ulicy Długiej. Funkcję pierwszego prezesa Sekcji Numizmatycznej do roku 1966 pełnił mgr **Antoni Domaradzki**. Była to niezwykle postać, ogromny autorytet, człowiek skromny z ogromną wiedzą, chętnie przekazujący ją naszym członkom, utrzymujący także kontakty z czołowymi numizmatykami w Polsce.

Urodził się w Duniłowiczach w woj. Wileńskim. Jego pasją od lat młodzieńczych było kolekcjonerstwo i zbieractwo, początkowo wszystkiego, z czasem jednak zaczął koncertować się nad numizmatyką i filatelistyką. W czasie I wojny światowej brał udział najpierw w wojsku rosyjskim, a następnie w wojsku polskim w formacjach wschodnich. Brał czynny udział w tworzeniu Litwy Środkowej. Za swoje zasługi stał się adiutantem generała Żeligowskiego, odznaczony też został Krzyżem Zasługi Litwy Środkowej. Poniósł w czasie wojny duże straty kolekcjonerskie, tak więc mieszkając przez długie lata przed II wojną światową w Wilnie, od nowa zaczął działać na polu numizmatyczno - kolekcjonerskim, prowadząc w tym zakresie ożywioną działalność. Między innymi nawiązał liczne kontakty z Aukcyjnym Domem Numizmatycznym na Zachodzie (jak z Austrią i Niemcami) w zakresie wymiany, kupna i sprzedaży numizmatów. Niestety zgromadzony dzięki temu pokaźny Jego zbiór monet i medali również zaginął w czasie II wojny światowej. Okres wojenny spędził w obozie jenieckim w Oflagu w Sobieszewie koło Gdańska. Jego pasja numizmatyczno - kolekcjonerska była tak wielka, że nie zrażony dwukrotnymi stratami swoich zbiorów rozpoczął od nowa nawiązywać kontakty ze znanymi kolekcjonerami i numizmatykami nie tylko na Pomorzu, ale też w skali ogólnopolskiej. W swoim zbieraniu numizmatów skoncentrował się głównie na Mennictwie Wielkiego Księstwa Litewskiego oraz mennictwie Gdańskim. Pod koniec życia Jego bogaty zbiór numizmatyczny został niestety rozproszony po muzeach, takich jak Muzeum Zamkowe, Muzeum Narodowe w Warszawie, a także Gdańskiej Bibliotece PAN oraz MAG, gdzie przekazał cenne książki. Wśród Jego zbioru znajdowało się wiele bardzo rzadkich unikatów numizmatycznych, chociażby takich jak niezwykle interesujący zbiór trojaków Zygmunta III Wazy lub unikatowa klipa trojaka z 1602 r. Warto także nadmienić, że A. Domaradzki był także autorem paru artykułów w Biuletynie Numizmatycznym, w którym w latach 1954 -1955 był członkiem Rady Redakcyjnej, a w latach 1957 - 1967 członkiem Komitetu Redakcyjnego. Jego też dziełem było przygotowanie do druku maszynopisu pracy prof. Mariana

Gumowskiego "Mennica Gdańska", która po wielu perturbacjach i wielu latach ukazała się dopiero drukiem w 1990 r. Wysiłki A. Domaradzkiego zostały docenione i za swoją działalność odznaczony został medalem "Zasłużony dla PTA i N", medalem "Zasłużony dla Numizmatyki Polskiej". Otrzymał też największą godność w Towarzystwie - Członka Honorowego P.T.A. i N.

Zmarł w Gdańsku 18 kwietnia 1978 r. Pochowany został w grobie rodzinnym w Sobieszewie.

Pragnę wspomnieć, że jeszcze za Jego życia, jedna z wielu idei jaka mu przyświecała, a mianowicie - odtworzenie słynnego zbioru numizmatycznego Gimnazjum Gdańskiego. Nawiązał więc ścisły kontakt z byłym wówczas kustoszem gabinetu rycin Biblioteki Gdańskiej P.A.N. prof. Pawłem Grothem. Wprawdzie już dzisiaj się nie dowiemy, czemu ta idea nie została ostatecznie zrealizowana, jedno jest pewne, że dzięki A. Domaradzkiemu w naszym Towarzystwie zaistniał prof. Paweł Groth, który niebagatelny miał wpływ na rozkwit i rozwój naszego Towarzystwa, a szczególnie Sekcji Numizmatycznej.

Bardzo prawy, szlachetny i zycliwy kolegom zyskał w naszym Towarzystwie wiele sympatii, uznania i zaufania o czym świadczy fakt, że prof. Paweł Groth w latach 1966 - 1970 był członkiem Zarządu Oddziału P.T.A. i N., a od roku 1970 do 1971 r. nawet jego prezesem. Liczne jednak obowiązki i nie najlepszy stan zdrowia zdecydowały, że w 1971 r. Funkcję tę przekazał mgr Aleksandrze Szymańskiej.

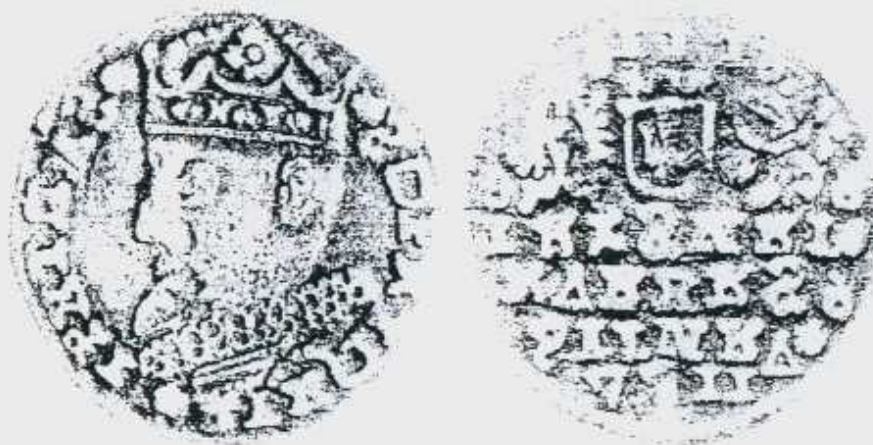
Urodził się 14 kwietnia 1901 r. w Zalewie koło Wejherowa. Pracę jako nauczyciel historii podjął w 1922 r. w Skarszewach. W latach 1926 - 1927 był wykładowcą na Uniwersytecie Ludowym w Dalkach. Pracę pedagogiczną kontynuował od 1927 r. w Państwowym Gimnazjum i Liceum w Tczewie do 1939r. Jednocześnie ukończył studia wyższe w zakresie historii na Uniwersytecie Poznańskim. Z poczucia też patriotycznego obowiązku włączył się w działalność Polskiego Związku Zachodniego. Od 1941 r. brał udział w podziemnej organizacji "Gryf Pomorski" na terenie powiatu kościerskiego. Brał również udział w tajnym nauczaniu. 14 kwietnia 1945 r. rozpoczął pracę w obecnej Bibliotece Gdańskiej P.A.N. Pełnił tam w pierwszych latach powojennych funkcję zastępcy dyrektora rozwijając niezwykle żywą działalność w rewindykacji zbiorów. Jego wielką zasługą było stworzenie kartoteki dokumentacyjnej dla potrzeb odbudowującej się części Gdańska. Przez wiele lat kierował Działem Grafiki i Kartografii Biblioteki Gdańskiej P.A.N. oraz działem numizmatycznym, w którym znacznie przyczynił się do uporządkowania zbiorów numizmatycznych. Odszedł na emeryturę w 1968 r., gdy piastował stanowisko starszego kustosa dyplomowanego. Przez całe życie był czynny naukowo. Opublikował wiele prac z dziedziny historii, dawnej kartografii, ikonografii, exlibrisów i bibliografii ludzi książki. Prof. Groth do końca swoich dni był aktywnym członkiem G.T.N. uczestnicząc w pracach Komisji Rewizyjnej. Miał dużą wiedzę przekazując ją poprzez wygłaszanie odczytów m.

Gdańskie Zeszyty
Numizmatyczne

DZIAŁ OSOBLIWOŚCI

NR 29 2001r.

PRYMITYWNE FAŁSZERSTWO TROJAKA ZYGMENTA III WAZY

Stan :	III
Metal :	Cu
Średnica :	~ 20 mm
Waga :	1,72 g
Oś :	↑↑

Av.

Odwrócone popiersie Zygmunta III (tak odwrócone popiersie króla spotykamy tylko na trojakach krakowskich z 1600 i 1601 roku) w otoku napis składający się z szeregu liter lub znaków literopodobnych nie układających się w żaden logiczny ciąg.

Rv.

Po bokach nominału III cyfry „6” w lustrzanym odbiciu; poniżej prymitywny Orzeł polski i Pogoń a między nimi tarcza w której herb Wazów - Słonek - odwrócony o 180°, po bokach Orła i Pogoni powtórzone cyfry „6” w lustrzanym odbiciu. Poniżej cztery strefowy napis składający się z szeregu liter i znaczków nie układający się w żaden logiczny ciąg.

Na „monecie” nie widać śladów srebrzenia czy pobielania. Jest to bardzo prymitywnie wykonane fałszerstwo. Fałszerz sporządzając stempel rytował go od ręki popełniając liczne błędy świadczące o tym iż nie miał zbyt wielkiego pojęcia o pisowni i sztuce mincerskiej.

Przy okazji zachęcamy Czytelników do podzielenia się z nami odkrytymi w swoich zbiorach osobliwościami. Z całą pewnością każdy kolekcjoner i większość z naszych Czytelników ma w swoim zbiorze jakąś ciekawą nie notowaną monetę. Warto podzielić się tymi odkryciami z innymi.

Aleksander M. Kuźmin i Paweł Bohdanowicz

DZIAŁ *Gdańskie Zeszyty
Numizmatyczne*
OSOBLIWOŚCI

NR 30 2001r.

PÓLGROSZ LITEWSKI ZYGMUNTA STAREGO Z BŁĘDEM
W LEGENDZIE

Stan : III- / III
Metal : Ag
Średnica : 20 mm
Waga : 1,09 g
Oś : godz 2

Av

Pogoń litewska. W otoku napis przedzielony u góry krzyżykiem:

MONETA : SIGISMVNDI : 1519

(na monecie w miejscu podanego to dwukropka widnieją dwa kółka)

Rv

Orzeł polski. W otoku napis przedzielony u góry krzyżykiem:

MAGNI : DVCIS : LITANIE••

(na końcu napisu dwa kółeczka)

Błąd w nazwie - zamiast **LITVANIE** jest **LITANIE**. Śledzenie błędów w legendzie otokowej na półgroszach zarówno koronnych jak i litewskich bitych w czasie panowania Zygmunta Starego jest wdzięcznym zadaniem dla kolekcjonerów. Emisje półgroszy obfitowały w liczne błędy w napisach otokowych lecz nie wszystkie są skatalogowane. Prezentowany tu półgrosz z błędem w nazwie kraju nie jest uwzględniony w polskich katalogach i dlatego zdecydowaliśmy się zaprezentować go Czytelnikom.

Aleksander M. Kuźmin i Paweł Bohdanowicz

in. i w naszym Towarzystwie. Jego dzieła i praca zostały docenione poprzez nadanie mu wielu honorowych odznaczeń a m. in. odznaczony został Krzyżem Kawalerskim Polonia Restituta. Zmarł 15 sierpnia 1985r.

Na koniec chciałabym jeszcze przybliżyć sylwetkę prof. **Franciszka Otto**, Członka Honorowego P.T.A. od 1991 r., a także prezesa Sekcji Numizmatycznej Gdańskiego Oddziału P.T.A. i N. w latach 1966 – 1972.

Wielu z Państwa Go jeszcze pamięta, jako niezwykle cenionego numizmatyka i kolekcjonera, który do ostatnich dni swego życia nie zerwał ze swoją pasją i na bieżąco był zorientowany we wszystkich nowościach i wydarzeniach związanych z numizmatyką. Przypomnę, że prof. Otto urodził się 4 października 1904 r. we Lwowie i tam też ukończył studia. Następnie pracował na Politechnice Lwowskiej jako asystent prof. Kazimierza Bartla słynnego matematyka i polityka w Polsce przedwrzesniowej, którego ciekawa osobowość o szerokich horyzontach i wielu zainteresowaniach, i niezwykle silna indywidualność wywarła ogromny wpływ na kierunek zainteresowań i postawę życiową Profesora Otto. Po II-iej wojnie światowej w styczniu 1945 r. przyjechał do Gdańska z 5-cio osobową grupą osób, którą kierował dr Stanisław Turski. To właśnie oni wraz z Kazimierzem Kopeckim, późniejszym rektorem m. in. byli współtwórcami Politechniki Gdańskiej i wielce zasłużonymi w dziele jej odbudowy. A odbudowa nie była łatwa, jak wspominał Profesor. Po przyjeździe w piwnicach głównego budynku zastali na żelaznych półkach popioły książek.

Sam budynek był wypalony od dachu aż do piwnic wraz z główną klatką schodową. Zachowało się jedynie Audytorium Maximum oraz niektóre sale i gabinety boczne. Z okien zwisały powiązane prześcieradła, za pomocą których ewakuowali się łzej ranni, a w łóżkach znajdowały się setki trupów jako pozostałość zorganizowanego tu szpitala przyfrontowego. W pełni ocalały: budynek chemii, budynek okrętownictwa zajęty częściowo na trupiarnię, pomieszczenia elektryki, w których znajdował się szpital zakaźny i jeszcze kilka innych.

Wszędzie były duże zniszczenia, powybijane szyby, zdekompletowane przyrządy, porozrzucane książki i wszystko wymagało sprzątnięcia. Ciężka praca od rana do wieczora nie zraziła jednak Profesora i przytoczę Jego słowa, które powiedział: "robiłem to, co uważałem za swoją powinność". W międzyczasie przybywało rąk do pracy wyłonionych z mieszkańców Gdańska i licznej młodzieży pragnącej studiować. Dnia 24 maja 1945 r. dekretem Rady Ministrów została kreowana Politechnika Gdańska. Pod koniec września rozpoczął się polski rok w gdańskiej uczelni. Wówczas to prof. Otto wygłosił pierwszy wykład z geometrii wykreślnej dla studentów Wydziału Architektury Budownictwa Lądowego i Wodnego. Audytorium Maximum było wypełnione po brzegi, studenci siedzieli na schodach, a Profesor był niezwykle wzruszony i miał ogromną satysfakcję, że oto w tej bylej niemieckiej uczelni mógł wyklądać po polsku dla polskiej młodzieży. Przez ciężko wypracowane lata na Politechnice Gdańskiej Profesor Otto stał się wybitnym specjalistą w dziedzinie geometrii

wykreślnej i perspektywy malarskiej i w tym zakresie miał duży dorobek naukowy. Wychował wiele pokoleń inżynierskich na Politechnice Gdańskiej. W uznaniu zasług odznaczony został wieloma honorowymi najwyższymi odznaczeniami, a 24 maja 1985 r. z okazji 40-tej rocznicy działalności Politechnika Gdańska nadała mu tytuł *Honoris Causa* Politechniki Gdańskiej. Numizmatyką natomiast zainteresował się dość przypadkowo i to pod koniec lat 50-tych. Początkiem Jego kolekcji były monety polskie z okresu międzywojennego, przywiezione ze Lwowa. W miarę czasu dokonując pewnej selekcji skoncentrował się na monetach gdańskich i polskich okresu królewskiego, ze szczególnym uwzględnieniem monet Zygmunta Augusta. Nawiązane kontakty z wieloma znanymi numizmatykami, m. in. z Antonim Domaradzkiem, pozwoliły mu zgromadzić bardzo poważny zbiór, w którym znajdowały się rzadkie okazy, takie jak talary oraz orty gdańskie. Warto podkreślić, że prof. Otto był nie tylko prezesem Sekcji, jak również członkiem Towarzystwa niezwykle aktywnym i czynnym. Regularnie przychodził na spotkania, na których wielokrotnie wygłaszał odczyty. Brał też udział w licznych Zjazdach Ogólnopolskich i prowadził ożywione kontakty z wieloma numizmatykami w Polsce. Z wielką pasją kolekcjonował swoje zbiory, z którymi po przejściu na emeryturę postanowił się rozstać. Większość swojej kolekcji przekazał do Muzeum Jasnogórskiego w Częstochowie i muzeum Historii Miasta Gdańska, a także do zbiorów prywatnych. Żywo też interesował się przez wiele lat wydaniem "Mennicy Gdańskiej" M. Gumowskiego, której był zresztą współredaktorem.

Numizmatyka była dla Niego nie tylko wielką pasją, ale myślę, że często, zwłaszcza pod koniec życia – źródłem przetrwania. Tak niedawno, bo 21 września 2000 r. pożegnaliśmy prof. Otto na cmentarzu - Srebrzysko w Gdańsku Wrzeszczu. Odszedł od nas człowiek, który nie tylko na uczelni, ale także w naszej pamięci, w pewnym sensie pozostanie żywą legendą.

Każda z przedstawionych przeze mnie Sylwetek ma niezwykle bogaty w wydarzenia życiorys. Nie zrażeni przezyciami, po II-jej wojnie światowej, z wielką pasją i poświęceniem budowali nie tylko swoje miejsca pracy, odnosząc w niej aż tak wiele sukcesów, ale także z niezwykłą energią włączyli się w nurt pracy społecznej. Efektem tego było m. in. powstanie w 1953 r. Gdańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Archeologicznego (ksiądz Władysław Łęga i Leon Jan Łuka) oraz w 1965 r. – Sekcji Numizmatycznej (Antoni Domaradzki, Franciszek Otto i Paweł Groth). Wprawdzie dzisiaj Towarzystwo zmieniło swoją nazwę na Polskie Towarzystwo Numizmatyczne, ale tych osób nie sposób wykreślić z pamięci, bo Towarzystwo jest ciągle kontynuacją Ich dzieła i byłoby dobrze, żeby zachowując tradycję i wysoką naukową rangę, mogło przetrwać jak najdłużej.

Aleksandra Szymańska

WYSTAWA MEDALI PIOTRA SOLECKIEGO

Od 26 marca do końca kwietnia b.r. czynna była w holu Muzeum Archeologicznego w Gdańsku wystawa poświęcona twórczości jednego tylko autora, rzeźbiarza i medaliera gdańskiego, Piotra Soleckiego (17.10.1935 - 12.09.1993). Wystawa ta była ilustracją do odczytu artysty rzeźbiarza Czesława Gajdy, który odbył się 3.04.2001 na temat twórczości zmarłego przedwcześnie artysty. Z bogatego dorobku Piotra Soleckiego, z uwagi na ograniczoną powierzchnię wystawienniczą, pokazano jedynie wybór medali, głównie lanych w liczbie 88. W czterech gablotach wystawienniczych przedstawiono medale, w zależności od okresu wykonania. Podział był następujący: lata 1972-1975, 1976-1977, 1978-1980, 1981-1990, gdyż pierwszy znany medal datowany jest na rok 1972, a ostatni na 1990 rok. Należy dodać, że w okresie 19 lat twórczości medalierskiej, Piotr Solecki zrealizował nie mniej niż 163 projekty. Niezależnie od własnych medali odlewał w swojej pracowni medale innych autorów. Przedstawione medale przyciągały uwagę swoim pięknem, oryginalnością i dużą pomysłowością twórcy, a nade wszystko doskonałą jakością odlewu. Wystawę przygotował Miłosz Frąckowiak.

(M.F.)

MEDALE MUZEUM ZAMKOWEGO W MALBORKU 1961 - 2001

W miesiącach lutym i marcu br. w Muzeum Archeologicznym w Gdańsku można było obejrzyć medale których emitentem jest Muzeum Zamkowe w Malborku.

Muzeum Zamkowe w Malborku jako samodzielna instytucja istnieje od 1 stycznia 1961 roku i wtedy też jedynym gospodarzem zabytkowego obiektu stało się Ministerstwo Kultury i Sztuki (wcześniej zamkiem malborskim zarządzali: dyrektor Muzeum Wojska Polskiego, od listopada 1950 r. - Zarząd Urządzeń Turystycznych z ramienia Ministerstwa Kultury i Sztuki, a od 1957 r. - Malborski Oddział PTTK).

Już w 1963 roku odbyło się na zamku I Biennale Fotografii Artystycznej Krajów Nadbałtyckich. Jeszcze dwa razy, w latach 1965 i 1967, miała miejsce taka impreza. Pamiątką tych wydarzeń są cztery medale (dwa nagrodowe - 1963 i 1967 r. oraz dwa pamiątkowe - 1965 i 1967 r.) odlane w brązie według projektu Barbary Lis-Romańczuk.

Rok 1963 jest też początkiem Międzynarodowego Biennale Eklibrisu Współczesnego (z przerwą między rokiem 1979 a 1984). Od II Biennale, czyli roku 1965, zawsze wydawany jest na tę okoliczność medal lany lub bity według projektów znanych medalierów, grafików, rzeźbiarzy: Barbara Lis-Romańczuk, Jamuszkiewiczowie (Jerzy, Krystian i Anna), Franciszek Duszenko, Stanisław Kurkiewicz, Stanisława Wątróbska, Henryk Feilhauer, Barbara Olszewska-

Borys, Stanisław Chromy, Gertruda Kuziemska-Wilczopolska, Wawrzyniec Samp.

Inne wydarzenia zapisane medalem to: 500 rocznica Pokoju Toruńskiego (Wiktor Tolkin), 700-lecie Malborka i 15-lecie Muzeum Zamkowego (Barbara Lis-Romańczuk), Konserwatorom Zamku Malborskiego (na okoliczność 200 lat prac konserwatorskich w zamku), (Ludmiła Ostrogórska) i w trakcie realizacji 40-lecie Muzeum Zamkowego w Malborku (Anna Beata Wątróbska-Wdowiarska).

Po zdemontowaniu wystawy, na wtorkowym spotkaniu w kwietniu w Towarzystwie Numizmatycznym Oddziału Gdańskiego spotkała mnie bardzo miła niespodzianka. Kolega Bogumił Filippek przekazał do Gabinetu Numizmatycznego Zamku Malborskiego medal III Międzynarodowego Biennale Exlibrisu Współczesnego. Moja radość jest wielokrotniona faktem, że w tym przypadku w Gabinetecie jest tylko jeden (!) egzemplarz medalu (wszystkie pozostałe medale Biennale przechowywane są w dwóch a czasami i w trzech egzemplarzach).

Medal подарowany Muzeum Zamkowemu przez Bogumiła Filipka

W imieniu Dyrekcji Muzeum Zamkowego w Malborku i swoim składam Koledze Bogumiłowi Filipkowi gorące i serdeczne podziękowanie za tak wspaniały prezent.

Roma Włodarczak
Muzeum Zamkowe w Malborku

NOWOŚCI WYDAWNICZE

Borys Paszkiewicz, PIENIĄDZ GÓRNOŚLĄSKI W ŚREDNIOWIECZU, Lublin 2000.

Ukazanie się tej książki przyjęte zapewne zostanie z dużym aplauzem wśród numizmatyków interesujących się mennictwem górnośląskim.

Książka składa się z następujących rozdziałów:

- Wstęp
- System monetarny i obieg pieniężny Górnośląska.
- Obieg zewnętrzny monet górnośląskich
- Chronologia i atrybucja monet górnośląskich
- Podsumowanie
- Znaleziska monet górnośląskich.

Lekturę tej książki polecam także osobom mniej zainteresowanym mennictwem górnośląskim a zwłaszcza rozdziały drugi i trzeci. Treści bowiem zawarte w nich odnoszą się nie tylko do mennictwa górnośląskiego ale do całego mennictwa średniowiecznej Polski.

Jarosław Dutkowski, SREBRNE I MIEDZIANE MONETY POLSKIE I Z POLSKĄ ZWIĄZANE NA AUKCJACH W LATACH 1995 - 1999, Gdańsk 2000.

Na rynku numizmatycznym ukazała się książka zawierająca wyciąg z 240 aukcji zagranicznych dotyczący monet polskich i z Polską związanych. Książka była wyczekiwana zarówno przez kolekcjonerów jak i przez osoby zajmujące się handlem monetami. Po książki tego typu sięgają także osoby naukowo parające się numizmatyką w poszukiwaniu i śledzeniu monet rzadkich a niekiedy unikatowych. Poprzednie książki wydane przez Janusza i Artura Kurpiewskich i Zbigniewa Bartkowiaka ukazały się dość dawno temu a rynek złakniony był wydawnictwem tego typu.

Książki tej nie powinno zabraknąć w bibliotece każdego numizmatyka.

Zenon Klimek, CENY MONET POLSKICH 1506 - 1795, Gdańsk 2001

Książka ukazała się nakładem własnym autora. Niczego entuzjastycznego o tym wydaniu napisać nie mogę. Największy mój sprzeciw dotyczy zamieszczonych tam plągnatów rysunków monet z katalogów Kopickiego, Kurpiewskiego i innych. Także trudno mi się zgodzić na miano „nowego Tyszkiewiczza” nadawane tej książce przez kolekcjonerów.

Robert Pieńkowski, STRATY WOJENNE NUMIZMATYKI PONIESIONE W LATACH 1939 - 1945 W GRANICACH POLSKI PO 1945 R., Poznań 2000.

Książka ta jest raportem wstępnym dotyczącym strat numizmatyki polskiej. Wyszczególnione zostały w nim straty w zbiorach publicznych i straty w kolekcjach prywatnych. Uważny czytelnik po lekturze tego raportu wyrobić może sobie pogląd na wręcz niewyobrażalne straty jakie podczas zawieruchy wojennej poniosła numizmatyka polska. Sensacyjne wręcz doniesienia dotyczące zbioru malborskiego, o których szerzej pisali w Biuletynie Numizmatycznym (nr 4 (320)) Maria Korzon i Lech Kokociński, dotyczyć mogą także zbiorów dawnego Gdańskiego Gimnazjum Akademickiego.

Raport ten sporządzony został dla Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Sądzę że MKiDN bardziej energicznie powinno zaangażować się w problematykę odzyskiwania zagrabionych numizmatów pochodzących ze zbiorów publicznych jak i z kolekcji prywatnych.

Niestety książka ta nie jest dostępna w sprzedaży w księgarniach.

Błażej Śliwiński i Beata Możejko, HERBY MIAST, GMIN I POWIATÓW WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO, tom I, Gdańsk 2000.

Książka ta ukazała się w zeszłym roku i zyskała sobie należny jej popyt i powodzenie na rynku księgarskim. Teraz mam zaszczyt powiadomić PT Czytelników że opracowanie to zostało wyróżnione nagrodą im. Adama Heymowskiego za najlepszą pracę z zakresu heraldyki. Ta niezwykle prestiżowa w środowisku heraldyków nagroda przyznawana jest od sześciu lat przez Polskie Towarzystwo Heraldyczne. Patron nagrody Adam Heymowski od wielu lat mieszkający w Szwecji, znakomity heraldyk, pełnił tam funkcje dyrektora Biblioteki Uniwersytetu w Sztokholmie oraz Biblioteki Bernadotteów (dynastia obecnie panująca w Szwecji). Był także jednym z założycieli Polskiego Towarzystwa Heraldycznego.

Już teraz z niecierpliwością oczekiwany jest kolejny tom książki B. Śliwińskiego i B. Możejko.

MATERIAŁY Z IV MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI NUMIZMATYCZNEJ pod redakcją KRZYSZTOFA FILIPOWA. Warszawa 2000r ; Polskie Towarzystwo Numizmatyczne.

Książka zatytułowana jest PIENIĄDZ PAMIĄTKOWY I OKOLICZNOŚCIOWY - WSPÓLNOTA DZIEJÓW - Białoruś - Litwa - Łotwa - Polska - Ukraina. Zawiera szereg ciekawych i bardzo ciekawych referatów dotyczących pieniądza pamiątkowego odnoszącego się do naszych terenów a więc Gdańska i Torunia. Polecam czytelnikom niżej wymienione referaty:

Bogumiła Haczewska - „Donatywy: emisje specjalnego znaczenia i przeznaczenia”.

Adam Musiałowski - „Talary toruńskie na odstąpienie Szwedów od oblężenia miasta w 1629 roku w pamięci torunian”.

Jarosław Dutkiewicz - „Gdańskie monety i żetony pamiątkowe od XV wieku przykładem konsekwentnej realizacji idei mieszczańskiej”.

Książka jest do nabycia w Biurze Zarządu Głównego PTN w Warszawie ul. Jezuicka 6

ALEMKA

**V ZJAZD
POLSKIEGO TOWARZYSTWA NUMIZMATYCZNEGO**

W DNIACH 11 - 13 MAJA 2001 r. w Augustowie odbył się V Walny Zjazd Delegatów Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego.

12 maja przed rozpoczęciem obrad Walnego Zjazdu odbyła się sesja naukowa. Referaty wygłosili:

1. Prof. dr hab. Edward Soczewiński - "Rozwój moich zainteresowań numizmatyką orientalną".
2. Prof. dr hab. Stanisław Suchodolski - "Jak powstawała numizmatyka Piastów".
3. Dr Krzysztof Filipow - "Pieniądz zastępczy w Polsce północno-wschodniej".
4. Mgr Jerzy Piniński - "Monety krzyżackie".
5. Mgr Wojciech Batura - "Historia Kanału Augustowskiego".

Po sesji w godzinach popołudniowych rozpoczęły się obrady Zjazdu.

V Walny Zjazd, jednomyślną uchwałą, nadał godność Członka Honorowego prof. dr hab. Stanisławowi Suchodolskiemu z Warszawy i prof. dr hab. Edwardowi Soczewińskiemu z Lublina. Życiorysu obu Profesorów opublikowane będą w najbliższym numerze *Biuletynu Numizmatycznego*.

W związku z upływem kadencji dotychczasowego prezesa kol. Jerzego Pinińskiego, V Walny Zjazd dokonał wyboru nowego prezesa, którego kadencja będzie trwała do VI Walnego Zjazdu Sprawozdawczo-Wyborczego w Koninie w 2003 roku.

Zarząd Główny desygnował na tą funkcję kol. Aleksandra Kuźmina z Oddziału Gdańskiego, natomiast jeden z delegatów zaproponował kol. Waleriana Piotrowskiego z Oddziału Warszawskiego.

W wyniku jawnego głosowania, prezesem ZG PTN został wybrany kol. Aleksander M. Kuźmin.

Aktualny stan Zarządu wraz z przydzielonymi funkcjami przedstawia się następująco:

Kuźmin Aleksander M. – prezes

Członkowie Zarządu Głównego PTN

1. Filipow Krzysztof – wiceprezes
2. Piniński Jerzy – wiceprezes
3. Zajac Adam – sekretarz generalny
4. de Julien Kazimierz – zastępca sekretarza generalnego
5. Milner Jan – skarbnik
6. Basta Waldemar – zastępca skarbnika
7. Nestorowicz Zbigniew – redaktor naczelny wydawnictw
8. Kopicki Wiesław – redaktor naczelny *BN*
9. Jarominek Jan – zastępca redaktora naczelnego wydawnictw
10. Suślik-Idczak Maria – członek
11. Drózdź Kazimierz – członek

12. Musiał Andrzej – członek

13. Ortyl Tadeusz – członek

ALEMKA

SKARBY MONET WYSTAWA NA ZAMKU W OLSZTYNIE

Wystawa ma charakter znacznie szerszy niż wskazuje tytuł. Obejmuje również problem cyrkulacji pieniądza w okresie dziesięciu wieków z uwzględnieniem ważniejszych wydarzeń gospodarczych i politycznych, a przede wszystkim wojen. Podstawowym elementem wiodącym są skarby monet ze zbiorów Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie. Jest tych skarbów 20. Większość pochodzi z terenu obecnego województwa warmińsko-mazurskiego, kilka z terenów województwa podlaskiego i mazowieckiego. Najstarszy skarb, ukryty w XI wieku, zawiera monety z X i XI wieku. Najmłodszy został ukryty w Olsztynie po 1938 roku. Większość skarbów składa się z monet srebrnych, ale licznie występują też miedziane. Są również skarby składające się z monet fałszywych. Jeden skarb (z Zalewa) składa się wyłącznie z monet złotych. Monety pochodzą z mennic z różnych krajów. Przedstawiona mapa z zaznaczeniem tych mennic obrazuje terytorialny zasięg kontaktów handlowych.

Kolejnym nurtem towarzyszącym wystawie jest zagadnienie jak powstawały monety, jakie monety obiegały na rynku czyli cyrkulacja pieniądza, przyczyny ukrywania skarbów. Na wystawie starano się pokazać sposoby ukrywania skarbów, w czym i gdzie je ukrywano. Bardzo ciekawie przedstawia się rekonstrukcja mennicy średniowiecznej. Na wystawie pokazano oryginalne tłoki mennicze, skrzynie do transportu pieniędzy, skarbonki, portmonetki, sakiewki, mieszki a także wagi do monet. Wystawiono także pięknie prezentujące się ozdoby wykonane z monet.

Wystawie towarzyszy pięknie wydany katalog wystawy z ilustracjami skarbów i pojedynczych monet ze skarbów. Zdjęcia wysokiej jakości, całość wydana na papierze kredowym w formacie A4.

Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie

Ul Zamkowa 2, 10-074 OLSZTYN; tel. (0 89) 527 95 96.

Wystawa czynna od wtorku do niedzieli (zamknięta w poniedziałek) w godz. 10:00 - 16:00 a od 1-go czerwca 9:00 - 17:00.

(Tekst powyższy opracowano na podstawie ulotki muzealnej informującej o wystawie)

ALEMKA

UZUPEŁNIENIE REJESTRU MEDALI GDAŃSKICH (10)

658. 1988 15-lecie Przedsiębiorstwa Robót Inżynieryjnych

Emblemat przedsiębiorstwa Budowlanych, a w otoku napis: PRZEDSIĘBIORSTWO ROBÓT INŻYNIERYJNYCH BUDOWNICTWA PRZEMYSŁOWEGO 1973-1988. Rew. Emblemat Przedsiębiorstwa, w okręgu herb Gdańska, a w owalu skrót PRIBP, w dole napis GDAŃSK, śr. 65, tombak.

659. 1988 10-lecie PPH MARŻAL

Aw. W środku na tle poziomych linii w półokręgu napis: MARŻAL. W otoku: PPH MARŻAL GDAŃSK POLAND 1978-1988. Rew. Herb Gdańska z lwami, lany, śr. 68, Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe "Marzał".

660. 1988 XIV Przegląd Nowości Rynkowych

Aw. Głowa Merkurego, w otoku napis: XIV PRZEGLĄD NOWOŚCI RYNKOWYCH GDAŃSK 1988. Rew. Emblemat Jarmarku Dominikańskiego. Po bokach daty: 30.VII-14.VIII, u dołu 1988, śr. 64, mosiądz, aluminium i brąz.

661. 1988 Federacja Związków Zawodowych

Aw. Statek w doku (rysunek identyczny z emblematem Zjednoczenia Morskich Stoczni Remontowych), u dołu skrót FZZ. Rew. U góry w łuku: FEDERACJA, u dołu: ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH, w środku: PRZEMYSŁU REMONTU I BUDOWY STATKÓW, lany, śr. 66.

662. 1988 Współtwórcy doku dla "Daru Pomorza"

Aw. W centrum fregata widziana skośnie na prawą burzę. W prawym górnym rogu róża wiatrów, w lewym: WSPÓŁTWÓRCY DOKU, u dołu: DLA DARU POMORZA TRWAŁEGO SYMBOLU POLSKI MORSKIEJ. Rew. W środku herb Gdyni, w prawym górnym rogu: CENTRALNE MUZEUM MORSKIE W GDAŃSKU, w lewym dolnym: TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ DARU POMORZA GDYNIA, Barbara Lis-Romańczuk, lany, 78x77 z prostokątnym wypustem w lewym dolnym rogu.

663. 1988 Medal nagrodowy Straży Pożarnej

Aw. Żuraw Gdański, obok hełm strażacki i toporek, a na ich tle napis: ZASŁUŻONY STRAŻAK ZIEMI GDAŃSKIEJ. Rew. Strażak tulący dziecko, z lewej strony napis: W OCHRONIE ŻYCIA I MIENIA, lany, śr. 79.

664. 1988 Medal nagrodowy Związku Łowieckiego

Aw. Herb Gdańska podtrzymywany przez lwy. W otoku napis: WOJEWÓDZKA RADA ŁOWIECKA W GDAŃSKU. Rew. Leczące nad wodą kaczkę, słońce, a poniżej napis: ZA ZASŁUGI ŁOWIECKIE, śr. 40, brąz.

1989

665. 1989 **Sześćsetny remont statku radzieckiego**

Aw. Sylwetka statku hydrograficznego, poniżej napis: 600 REMONT DLA GTU 1970-1989, a po bokach emblematy GTU (centrala handlu bronią) i Morskiego Rejestru Statków ZSRR. Rew. W centrum emblemat Navimoru, wokół niego emblematy sześciu instytucji: Zjednoczenia Morskich Stoczní Remontowych, Stoczní Remontowej w Gdyni, Szczecińskiej Stoczní Remontowej, Morskiej Stoczní Remontowej w Świnoujściu, Gdańskiej Stoczní Remontowej i Stoczní Remontowej Radunia, śr. 68, mosiądz, Przedsiębiorstwo Handlu Zagranicznego Navimor.

666. 1989 **Dzień Stoczníowca**

Aw. W owalu fragment łańcucha kotwicznego, po bokach dźwigi samojezdne i fragmenty statków. Poniżej: DZIEŃ STOCZNIOWCA CZERWIEC 1989. W otoku: ZWIĄZEK ZAWODOWY PRACOWNIKÓW STOCZNI GDAŃSKIEJ IM. LENINA. Rew. Emblemat Stoczní, a w otoku: Stocznia Gdańska im. Lenina, śr. 68, mosiądz.

667. 1989 **35-lecie Gdańskiego Przedsiębiorstwa Instalacji Sanitarnych**

Medal identyczny z medalami pozycji 200 i 528 z wyjątkiem dat. Zamiast dat wypukłych w/w pozycji cyfry są wklęsłe. U góry 35, u dołu 1989, lany, śr. 63.

667. 1989 **60-lecie Aeroklubu Gdańskiego**

Zarys Wybrzeża Gdańskiego, na mapie zaznaczona RUMIA 1929. Na tle Zatoki Gdańskiej emblemat klubu. Wzdłuż boków medalu: 60 LAT AEROKLUBU GDAŃSKIEGO GDAŃSK 1989. Rew. W centrum herb Gdańska, a wokół sześć dyscyplin sportu powietrznego, 78x78, sześciobok, brąz.

668. 1989 **Zawody kajakowe**

Aw. Herb Gdańska w emalii, u góry napis: MARATON, u dołu GDAŃSK 1989. Rew. Stylizowany trójząb Neptuna i stylizowana jednostka pływająca z dziobem w kształcie głowy i szyi łabędzia, śr. 40 z uszkiem, brąz.

1990

669. 1990 **XVI Przegląd Nowości Rynkowych**

Aw. Głowa Merkurego, a w otoku napis: XVI PRZEGLĄD NOWOŚCI RYNKOWYCH GDAŃSK 1990. Rew. Emblemat Jarmarku Dominikańskiego i daty: 28. VII-12. VIII. 1990, śr. 64, mosiądz, aluminium i brąz.

670. 1990 **10-lecie Koła PTTK**

Góry i woda. Na tle wody herb Gdańska. W otoku: 10 LAT KOŁA PTTK WŁS PZL BIMET (Wytwórnia Łożysk Ślizgowych). Rew. Emblemat PTTK, na tle mapy Polski igła kompasu i skrót PTTK. W otoku 1980-1990 GDAŃSK-PRZYMORZE, śr. 72, lany.

671. 1990 **Centralne Muzeum Morskie**

Aw. W centrum Żuraw Gdański, a w otoku napis: CENTRALNE MUZEUM MORSKIE GDAŃSK. Rew. Fregata pod pełnymi żaglami, u dołu w łuku napis: DAR POMORZA, śr. 35, aluminium.

672. 1990 **10-lecie zakończenia strajku w Stoczní Gdańskiej**

Aw. Kotwica i litery SG na tle ornamentu z lin. U dołu charakterystyczny napis SOLIDARNOŚĆ, a w otoku: STOCZNIA GDAŃSKA S.A. 14.VIII.1980. Rew. Pomnik Poległych Stoczníowców i orzeł w koronie opierający się na dacie 1970. W otoku: ODDALI ŻYCIE ABYŚ TY MÓGL ŻYĆ GODNIE, Andrzej Bartoszewicz i Bogdan Pietruszka, śr. 50, brąz.

673. 1990 **Medal nagrodowy Ligi Ochrony Przyrody**

Aw. Element roślinny z ostu górskiego i napis: ZA ZASŁUGI DLA OCHRONY PRZYRODY. Rew. Osęł górski, u dołu napis: LIGA OCHRONY PRZYRODY W GDAŃSKU, Józef Fukś, lany, 75x84 w formie trapezu.

674. 1990 **Medal nagrodowy Ochotniczej Straży Pożarnej**

Aw. Skrót ZOSP na tle hełmu strażackiego. Napis: W UZNANIU ZASŁUG DLA OCHRONY PRZECIWPOŻAROWEJ. Rew. Herb Gdańska i napis: ZARZĄD WOJEWÓDZKI ZWIĄZKU OSP, lany, 96x63.

1991

675. 1991 **40-lecie Służb Remontowych Stoczní Gdańskiej**

Aw. U góry daty: 1951-1991, poniżej duża liczba XL i napis: LAT SŁUŻB REMONTOWYCH GŁÓWNEGO MECHANIKA STOCZNI GDAŃSKIEJ S.A. Rew. Pół okręgu koła zębatego, dźwig stoczníowy, rozwarły cyrkiel, symbol błyskawicy i napis: R-3 WYDZIAŁ REMONTU MASZYN I URZĄDZEŃ, lany, śr. 68.

676. 1991 **10-lecie Prodrema**

Zarys Wybrzeża Gdańskiego, herb Gdańska w miejscu miasta, obok: 10 LAT, a z lewej strony 1991. Poniżej: KRAJOWY KOMBINAT SPÓŁDZIELCZY PRODREM. Rew. Emblemat Spółdzielni i napis: GDAŃSK-POLAND I.X.1981, lany, 61x61 kwadrat, Odlewnia Medali Nieżelaznych Prodrema, Gdańsk-Orunia.

Miłosz Frąckowiak

Z ODDZIAŁU GDAŃSKIEGO PTN

2.01.2001 r. **Aleksander M. Kuźmin** wygłosił odczyt pt "Organizacja mennic w XVII wieku w Polsce" W trakcie odczytu przedstawiony został schemat technologii rafinacji srebra w XVII w.

6.02.2001 r. **Roma Włodarczak** z Muzeum Zamkowego w Malborku wygłosiła odczyt "Medale Muzeum Zamkowego w Malborku". Odczytowi towarzyszyła wystawa medali Muzeum Zamkowego zorganizowana staraniem Pani **Romy Włodarczak**. Po odczycie członek naszego Towarzystwa Pan **Bogumił Filipek** ofiarował do Muzeum Zamkowego w Malborku brakujący do kompletu kolekcji medal. Gest Pana **Bogumila Filipka** godny jest podkreślenia i naśladowania. Skrócony tekst referatu zamieszczamy w bieżącym numerze GZN.

6.03.2001 r. **Aleksandra Szymańska** Prezes Oddziału Gdańskiego PTN wygłosiła odczyt "Sylwetki założycieli Polskiego Towarzystwa Archeologicznego i Numizmatycznego w Gdańsku". Pełny tekst tego wystąpienia zamieszczamy w bieżącym numerze GZN.

3.04.2001 r. art. rzeźbiarz **Czesław Gajda** wygłosił odczyt - pogadankę na temat "Medale artysty rzeźbiarza **Piotra Soleckiego**".

Odczytowi towarzyszyła wystawa medali **P. Soleckiego** zorganizowana staraniem członka naszego Towarzystwa Pana **Miłosz Frąckowiaka**.

W dniach 11 - 13 maja br w Augustowie odbył się V Zjazd Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego. Oddział gdański reprezentowali: Pani **Aleksandra Szymańska** Prezes naszego Oddziału oraz delegaci, Panowie **Miłosz Frąckowiak** i **Edward Szlajter**.

Zarząd Oddziału gdańskiego PTN zaprasza na odczyty, które odbywają się w każdy pierwszy wtorek miesiąca z wyłączeniem lipca i sierpnia w sali odczytowej Muzeum Archeologicznego w Gdańsku o godz 17:00. W najbliższym czasie odbędą się następujące odczyty:

4.09.2001 r. **Zygmunt Skoneczny** - "80-ta rocznica Trzeciego Powstania Śląskiego w medalierstwie".

2.10.2001 r. **Marek Sperski** - "O Sopocie z przed stu laty".

6.11.2001 r. **Józef Fuks** - "Uczeń **Kenara** - rzeźbiarz i medalier z Gdańska".

Oraz 4.12.2001 r. **Małgorzata Gizińska** - "Elbląscy kolekcjonerzy monet i medali z przelomu XVII i XVIII wieku".

ALEMKA

SPOTKANIA KOLEKCJONERSKIE

Klub Riwiera. W każdą drugą i czwartą niedzielę miesiąca w godz. 8:00 do 13:00 w Klubie Marynarki Wojennej Riwiera w Gdyni przy ulicy Zawiszy Czarnego odbywa się **Gdyńska Gielda Kolekcjonerów monet, znaczków, odznaczeń, staroci, widokówek i kart pocztowych.** Informacji na ten temat udziela Pan **Konstanty Siekierski** tel. 623 05 40 (po godzinie 20:00)

OGŁOSZANIA

Kupię:

1. Wydawnictwa zawierające referaty sesji numizmatycznych w Nowej Soli:
    - z 1967 r. „Moneta pomorska” (sesja II)
  2. SŁOWNIK GEOGRAFICZNY KRÓLESTWA POLSKIEGO I INNYCH KRAJÓW SŁOWIAŃSKICH; pod redakcją **Filipa Sulimierskiego**; Reprint.
- Oferty wraz z ceną proszę przysyłać na adres Redakcji.